

Závěrečná zpráva projektu specifického výzkumu na rok 2012 – zakázka č. 2103

Analýza vyučovacích hodin prvouky s využitím interaktivní tabule se zaměřením na pedagogickou interakci a komunikaci

Specifikace řešitelského týmu:

Odpovědný řešitel:

- PaedDr. Martina Maněnová, Ph.D.

Studenti magisterského studia na PdF UHK:

- Lucie Čermáková (4. ročník ZS1)
- Nikola Žembová (4. ročník ZS1)

Celková částka přidělené dotace: 23 000,-

Stručný popis postupu při řešení projektu

Způsob naplňování základních cílů vzdělávání v procesu primární edukace vyžaduje, aby se u žáků rozvíjely kompetence poskytující spolehlivý základ pro celoživotní vzdělávání. Vyučující by měl být schopen reagovat na měnící se způsoby naplňování cílů vzdělávání a přizpůsobit jim pedagogický i komunikační styl.

Jednou z dosud ne zcela vyčerpaných možností, jak kvalitativně nově přistoupit k řízenému rozvoji žáků, je smysluplné používání informačních a komunikačních technologií, a to na všech stupních škol a v nejrůznějším edukačním či sociálně osobnostním kontextu.

Ve shodě s tímto trendem jsme se výzkumně zamýšleli nad obecnými i konkrétními otázkami implementace didaktických technologií v podmínkách učitelství primárního školství. Víme, že se jedná o problematiku značně širokou a rozvětvenou technickými, technologickými a především psychodidaktickými okolnostmi. Bylo třeba tedy zredukovat směr našeho bádání a vymezit bližší předmět badatelského zájmu. V nadhledu (jak a v navazujícím textu popíšeme) jsme věnovali pozornost aplikacím informačních technologií (ICT) v podmínkách profesního působení učitele na prvním stupni základní školy, specificky byl náš výzkumný záměr spojen s didaktickým využitím tzv. interaktivní tabule

Postup řešení

Řešení projektu odpovídalo navrženému postupu. V úvodní fázi byla prostudována odborná literatura, zejména možnosti zjišťování pedagogické komunikace a interakce v rámci vyučovací hodiny. Návrh smíšeného výzkumu byl potvrzen.

V další fázi jsme přistoupili k ověření navrženého standardizovaného pozorování pomocí metody FIAS (Flanders, 1970, Svatoš, Doležalová, 2011) a provedli pilotní záznam vyučovací hodiny. Následně byly natáčeny vyučovací hodiny a analyzovány. V závěrečné části byly uskutečněny dva rozhovory v ohniskové skupině.

Získané výsledky šetření byly postupně zpracovávány a připravovány k publikačním výstupům.

Cíle projektu, metody výzkumu, výzkumný soubor.

Cíle výzkumného projektu byly následující:

- Zjistit, jak jsou ve výuce s využitím ICT zastoupeny jednotlivé činnosti učitele a žáka.
- Zjistit, zda existuje nějaká souvislost mezi činnostmi žáka a učitele a jak se navzájem podmiňují.
- Zjistit, jakým způsobem jsou interaktivní tabule využívány ve vyučovací hodině.
- Zjistit názory učitelů a žáků na práci a využití interaktivní tabule ve výuce prvouky na 1. stupni základní školy.

Na základě cílů byly stanoveny jednotlivé výzkumné otázky:

- Jaké byly dílčí interakční charakteristiky všech vyučovacích hodin pohledem výskytu sledovaných činnostních kategorií?
- Jaké byly dílčí interakční charakteristiky všech vyučovacích hodin s využitím IT pohledem výskytu sledovaných činnostních kategorií?
- Jaké byly dílčí interakční charakteristiky všech vyučovacích hodin bez použití IT pohledem výskytu sledovaných činnostních kategorií?
- Jak ovlivnilo použití interaktivní tabule (IT) interakční jednání vyučujícího a jak chování (aktivitu) žáků?
- S jakými didaktickými funkcemi byla IT v jednotlivých hodinách použita a s jakými důsledky pro chování žáků a vyučujícího?
- Jaké byly dílčí i celkové index interakce v analyzovaných hodinách?

Jako základní metodu kvantitativního výzkumu jsme použili standardizované pozorování, konkrétně modifikovanou metodu se 16 činnostními kategoriemi. Pro kvalitativní fázi výzkumu byl zvolen rozhovor v ohniskové skupině.

Výzkumný soubor pro kvantitativní část výzkumu tvořilo 20 standardizovaných pozorování (záznamů vyučovacích hodin podle činnostních kategorií), ohniskové skupiny byly dvě, jedna s pěti vyučujícími, které pracují s interaktivní tabulí, druhá pak s žáky třetí třídy.

Výsledky výzkumu a další podrobnosti k použitým výzkumným metodám a výzkumnému souboru jsou uvedeny v příložených výstupech.

FLANDERS, N. A. 1970. Analyzing teaching behavior. Reading: Addison-Wesley, 1970.

SVATOŠ, T., DOLEŽALOVÁ, J. 2011. Pedagogická interakce a komunikace pohledem vývoje kategoriálního systému. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 80-7041-176-7.

Splnění kontrolovatelných výsledků řešení

- MANĚNOVÁ, M., ŽEMBOVÁ, N. 2012. Analysis of Lessons using Interactive Whiteboard focused on Pedagogical Interaction and Communication. In: BEKIROGULLARI, Zafer. *3rd International Conference on Education and Educational Psychology (ICEEPSY 2012)*. (v tisku)
 - Bude zveřejněno v *Procedia - Social and Behavioral Sciences* (Elsevier)
 - Prozatím je seznam přijatých příspěvků zde:
<http://www.iceepsy.org/admin/files/ElsevierICEEPSY2012list.pdf>
- MANĚNOVÁ, M., ŽEMBOVÁ, N. 2012. Analysis of Lessons using Interactive Whiteboard focused on Pedagogical Interaction and Communication. [Abstract]. In: BEKIROGULLARI, Zafer. *3rd International Conference on Education and Educational Psychology (ICEEPSY 2012) [Abstract Book]*. pp.94. ISSN 1986-3020.
 - Abstract Book je dostupný zde:
<http://www.iceepsy.org/admin/files/AbstractBook2012ICEEPSY.doc>
- **TI: Využití interaktivní tabule v hodinách prvouky z pohledu pedagogické interakce a komunikace** AU: Maněnová Martina ; Svatoš Tomáš SO: Trendy ve vzdělávání 2012 RPT: ID:43867320 ; rok:2012 ; vlastník: chrzomal (martina.manenova@uhk.cz) FO: D_ČLÁNEK VE SBORNÍKU

- MANĚNOVÁ, M. 2012. Information and Communication Technology in Work of Teacher of Primary School. In: *Sborník mezinárodní konference Komplexnost a integrita v predprimárnej, primárnej a špeciálnej edukácii*, Prešov, 2012. (v tisku)
- MANĚNOVÁ, M. 2012. *Vliv ICT na práci učitele 1. stupně základní školy*. Praha: Extrasystem Praha, 2012. ISBN 978-80-87570-09-8. 158 s. (v tisku)

Přehled realizovaných výdajů:

a) stipendia = 5.000,- Kč

Stipendium pro studentky, které zpracovávaly data. Lucie Čermáková byla na studijním pobytu v zahraničí, na projektu spolupracovala přes internet – vytvářela dílčí podklady. Nikola Žembová se zúčastnila natáčení vyučovacích hodin, vytvářela hospitační záznamy a analyzovala hodiny, je spoluautorkou článku na konferenci International Conference on Education and Educational Psychology v Istanbulu.

b) materiálové náklady = 0 Kč

c) další náklady – ostatní služby = 14922,58,- Kč

Uvedená částka byla použita na zaplacení konferenčního poplatku za The 3rd International Conference on Education and Educational Psychology, která se konala ve dnech 10. – 13. října 2012 v Istanbulu (Turecko).

d) cestovné a jeho stručné zdůvodnění = 3087,- Kč.

Vzhledem k tomu, že ani jedna z autorek nemohla být fyzicky přítomna na konferenci v Istanbulu, byla finanční částka použita na konferenci v Prešově, kde byly prezentovány další výsledky výzkumu.

Celkem náklady: 23 009,58

Povinné přílohy:

- a) kopie publikačních výstupů
- b) výpis z OBD – výsledky publikační činnosti podpořené projektem,
- c) Výsledovka“ z ekonomického informačního systému Magion – vyúčtování dotace